

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Немировської Оксани Вікторівни

на тему «Формування ефективної взаємодії національної економіки з
транснаціональними корпораціями», що представлена на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та
управління національним господарством

Актуальність теми дослідження.

Глобалізація світового господарства та розвиток транснаціональних корпорацій обумовлює зміну формату міжнародних економічних відносин і, відповідно, векторів розвитку національних економік. Посилення міжнародної конкуренції обумовлює необхідність інтеграції національних підприємств у міжнародні виробничі та збутові мережі, що ставить перед урядом завдання пошуку шляхів збалансування інтересів держави та вітчизняного бізнесу у процесі взаємодії останнього з транснаціональними корпораціями.

Дослідження проблем та перспектив підвищення ефективності взаємодії України з транснаціональними корпораціями є нині надзвичайно актуальним, оскільки, з одного боку, прямі іноземні інвестиції ТНК безперечно є одним з основних джерел фінансування прогресивних зрушень економіці країни, а з іншого — виступають одним з основних факторів втрати економічного суверенітету та ускладнення умов діяльності національних компаній.

З огляду на зазначене, актуальність дисертаційної роботи Немировської Оксани Вікторівни на тему «Формування ефективної взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями» не викликає сумніву.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків й рекомендацій, сформульованих в дисертації.

У першій частині «Теоретико-методичні основи формування ефективного механізму взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями» автором досліджено передумови та причини транснаціоналізації міжнародного бізнесу, досліджено сутність ТНК, визначено особливості їх функціонування на сучасному етапі. Окреслено підходи до діяльності ТНК та визначено фактори впливу на ефективність взаємодії ТНК і національної економіки. Узагальнено досвід регулювання взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями на національному та наднаціональному рівнях.

У другій частині «Аналіз взаємодії національних економік з транснаціональними корпораціями» автором оцінено діяльність ТНК в Україні та виділено компанії, що наближаються до статусу ТНК. На основі аналізу міжнародних рейтингів оцінено умови функціонування ТНК в Україні, а також, на основі опитування експертів, поділено усі фактори впливу на взаємодію держави і ТНК на фактори слабкого, середнього та сильного впливу. Особливу вагу приділено оцінці нормативно-правової бази діяльності ТНК та проблемам трансферного ціноутворення.

У третій частині «Модель ефективної взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями» автором визначено основні перешкоди на шляху формування вітчизняних ТНК та сформовано ієрархічну модель впливу факторів на взаємодію ТНК і національного господарства. Обґрунтовано пріоритети удосконалення державного регулювання взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями та визначено напрями формування ефективного механізму взаємодії України з ТНК.

Розглянуті в роботі питання викладені логічній послідовності та всесторонньо обґрунтовані. Дисертація має комплексний характер й вносить

певний внесок в економічну науку. Наукове значення роботи полягає в обґрунтуванні необхідності пошуку балансу інтересів держави та транснаціональних корпорацій для максимізації позитивних економічних, політичних, соціальних та культурних ефектів від їх взаємодії.

Загальні висновки логічно випливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дисертаційної роботи. Приведені в роботі рекомендації засновані на дослідженнях здобувача й представляють інтерес як для науки, так і для практики.

Наукова новизна отриманих результатів.

Основними результатами, що мають наукову новизну і характеризують особистий внесок автора, є:

- *вперше:*

здійснено моделювання ефективної взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями. Основними складовими взаємодії визнані правові, адміністративні, економічні та соціальні взаємозв'язки між такими групами суб'єктів як держава (в особі контролюючих і регулюючих органів), вітчизняні підприємствами, що наближаються до статусу ТНК, зарубіжні транснаціональні корпорації (в особі власників і топ-менеджерів), підприємства і організації, які формують інфраструктуру партнерства й взаємодії ТНК в національній економіці для забезпечення успішної реалізації проектів націлених на поліпшення показників національної економіки, якості життя населення та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

- *удосконалено:*

класифікацію чинників ефективності взаємодії ТНК й національної економіки за рахунок їх поділу (за результатами експертних оцінок) на фактори слабкого впливу (рівень оплати праці в країні, національне законодавство з захисту прав споживачів та його дотримання), чинники середнього впливу (наявність

природно-ресурсного потенціалу, торговельна політика уряду, рівень економічної безпеки), чинники сильного впливу (курс національної валюти, політична стабільність, рівень зайнятості);

систему аргументів на користь доцільності транснаціоналізації вітчизняного бізнесу на основі аналізу переваг зарубіжних ТНК та національних компаній, що наближаються до статусу транснаціональних корпорацій. Зокрема, в якості ключових аргументів визначено: інноваційний характер діяльності ТНК; роль ТНК у зміцненні конкурентоспроможності країни базування та нарощенні її експортного потенціалу; економія від масштабів виробництва, що спровокає вплив на рівень цін та сприяє стійкому економічному зростанню; пришвидшення адаптації національної економіки до міжнародних норм ведення бізнесу;

перелік загроз для розвитку вітчизняних ТНК з використанням методу аналізу ієрархій за рахунок включення до нього таких чинників як: недосконалена інституційна база, політична нестабільність, корупція, конкуренція з боку іноземних ТНК, відсутність мобільності в процесах виробництва, недостатня кількість кваліфікованих працівників.

- одержало подальший розвиток:

обґрунтування необхідності вдосконалення нормативно-правової бази у сфері регулювання діяльності зарубіжних ТНК, зокрема норм, що стосуються трансферного ціноутворення. Запропоновано вести зміни до Податкового кодексу (ст. 39 в частині прояснення методики корегування ціни на товари, які мають біржове котирування і, зокрема, затвердження переліку товарів, які мають біржове котирування, та збільшення порогових показників для визнання операцій контролюваними);

методику аналізу умов функціонування корпоративного капіталу в частині діяльності ТНК з використанням оцінок провідних рейтингових агенцій, зокрема Всесвітнього банку (Ease of doing business), німецької страхової компанії Allianz (Global Wealth Report), Всесвітнього економічного форуму (Рейтинг глобальної

конкурентоспроможності), Азіатського та Африканського банку розвитку, Світового банку та міжнародної організації Freedom House (Індекс сприйняття корупції), ООН (Індекс розвитку людського потенціалу країн світу), на основі застосування коефіцієнту рангової кореляції Спірмена для оцінки їх узгодженості з метою визначення пріоритетних напрямів змін, до яких належать: розробка відповідних державних програм з метою залучення зарубіжних інвесторів на ринок України, розвиток аутсорсингу, активізація фінансування досліджень, впровадження стандартизації та сертифікації, демонополізація ринку, сприяння розвитку кластерів;

тлумачення категорії «транснаціональна корпорація» як інтегрованої структури, яка провадить єдину політику через один або більше центрів прийняття рішень на підпорядковані підприємства (філії, представництва, дочірні компанії) будь-яких організаційно-правових форм (приватної, публічної, змішаної(на основі науково-технічної, виробничої та комерційної кооперації з метою найвигідніших умов господарської діяльності, що, в свою чергу, приводить до максимізації прибутку компанії та підвищення економічного впливу компанії на національні економічні системи» на основі узагальнення існуючих підходів з врахуванням специфіки виникнення та становлення ТНК, основних мотивів їх функціонування, кількісних та якісних критеріїв набуття статусу ТНК.

Достовірність й практична значущість одержаних результатів.

Достовірність практичних розробок автора підтверджена відповідними довідками про впровадження. Результати дослідження знайшли своє застосування у ході проведення науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту фіiscalної політики Університету державної фіiscalної служби України (акт впровадження №3934/01-12 від 22.12.2014 р.), у навчальному процесі Університету державної фіiscalної служби України (довідка №3933/01-12 від 24.12.2014 р.), у практичній діяльності Державної фіiscalної служби України

(довідка № 84/3/99-99-20-01-02-14 від 10.03.2016 р.), Міжрегіонального головного управління ДФС – Центрального офісу обслуговування великих платників податків (довідка № 290/28-10-14-21 від 24.03.2016 р).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих роботах.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій розв'язано важливе наукове завдання щодо формування механізму ефективної взаємодії ТНК та національних економік. Всі наукові результати, що викладені в дисертації і виносяться на захист, отримані автором особисто.

Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження опубліковано в 10 наукових працях загальним обсягом 3,4 д.а., у тому числі 6-ти статтях у фахових наукових виданнях (з них 4 – зареєстровані у міжнародних наукометрических базах даних). Ключові тези дисертаційної роботи оприлюднено на 7-х міжнародних науково-практических конференціях.

Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використані лише ті ідеї та положення, які належать особисто автору. Основні положення, висновки й рекомендації дисертації повною мірою відображені в змісті автореферату.

Дискусійні положення та зауваження за змістом дисертації.

При всіх наукових здобутках дисертанта слід відзначити наступні дискусійні моменти:

1. Параграф 1.2 «Методи оцінки ефективності взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями» за змістовним наповненням є набагато ширшим аніж передбачено назвою. У параграфі розглянуто інтереси ТНК та держави при налагодженні взаємодії та ефекти для материнської та приймаючої країни від експансії ТНК, визначено інституціональні фактори впливу на взаємодію між ТНК та національною економікою, тоді як власне підходи до

оцінки ефективності взаємодії розглянуто недостатньо. Так, автором не в достатній мірі описано, яким чином індекси транснаціоналізації, інтернаціоналізації та широти філіальної мережі (с. 40-41), а також методи оцінки стану корпоративного управління (с. 43) можуть бути використані для оцінки ефективності взаємодії ТНК і національної економіки. Окрім цього, параграф лише виграв би від узагальнення розглянутих підходів у вигляді таблиці.

2. Автору доцільно було б більш структуровано подати інформацію про галузеву та географічну структуру діяльності ТНК світу (с. 61-62). Зокрема, питання викликає побудований автором рис. 2.1. «Галузева структура діяльності топ 500 ТНК» - з тексту роботи недостатньо зрозумілим є, який саме критерій (обсяг товарообороту, обсяг доходів, рівень зайнятості) було взято за основу при здійсненні розрахунків.

3. При проведенні експертного дослідження автору доцільно було до переліку експертів включити представників ТНК, що дозволило б респондентам більш кваліфіковано оцінити фактори ефективності взаємодії ТНК та національної економіки, важливі саме для ТНК (с. 84).

4. У розділі 2 «Аналіз взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями» автором виконано аналітичне дослідження умов функціонування корпоративного капіталу в економіці України, визначено необхідність створення національних транснаціональних корпорацій та здійснено класифікацію груп чинників впливу, що формують механізм взаємодії ТНК й національної економіки, однак на нашу думку даний розділ лише виграв би від аналізу зарубіжного досвіду взаємодії національних економік та ТНК в контексті оцінки можливості його адаптації до українських реалій;

5. Назву параграфу 3.1. «Моделювання макроекономічних передумов транснаціоналізації вітчизняних підприємств» доцільно було б уточнити, оскільки автором структуровано основні перешкоди на шляху транснаціоналізації вітчизняного бізнесу та обґрунтовано ієрархію впливу окремих факторів на

діяльність підприємств, що, безперечно, є сильною стороною роботи, проте повноцінну модель, яка описувала б вплив зазначених чинників на процеси транснаціоналізації економіки України автором не сформовано.

6. На рис. 3.3. (с. 140) представлено рейтинг ключових загроз для функціонування вітчизняних транснаціональних корпорацій. Автором визначено 10 ключових факторів, що впливають на формування українських транснаціональних корпорацій. Попри те, що важливість обраних дисертантом детермінант не викликає заперечень, незрозумілими є критерії вибору саме зазначених чинників та обмеження їх кількості. З огляду на масштабність та комплексність процесів транснаціоналізації бізнесу, перелік факторів мав би бути ширшим;

7. У тексті роботи присутні дублювання (с. 20 та 21), русизми (с.24), неузгоджені речення (с. 46), неточності в датах (с.5).

Однак, висловлені зауваження не применшують цінності дисертаційної роботи та не впливають на її достатньо високу оцінку.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Немировської Оксани Вікторівни на тему «Формування ефективної взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на досить актуальну тему. Вона містить теоретичні розробки та практичні пропозиції, спрямовані на механізму ефективної взаємодії транснаціональних корпорацій та національних економік. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаємо, що дисертаційна робота повністю відповідає вимогам пп. 11, 13, 14 «Порядку

присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» до кандидатських дисертацій економічного спрямування, а її автор Немировська Оксана Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри міжнародної економіки
Київського національного
торговельно-економічного університету

Н. О. Іксарова

Іксарова Н. О.
засвідчено
Ганко О. С. (handwritten signature)

Нач. відділу кадрів КНТЕУ